[2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 842

ਕਮਲਨਾਥ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 935)

ਅਕਤੂਬਰ 12, 2018

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਚੋਣ ਕਾਨੂੰਨ: ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ 2016 - ਅਧਿਆਇ XI – ਖੰਡ 11.2.2.2 - ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਪਾਉਣਾ - ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਫਟ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ/ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਖੋਜਯੋਗ PDF ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ - ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ: ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਸਮੀਕਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਧਾਰਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ 'ਖੋਜਣ ਯੋਗ PDF' ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹੱਕ ਵਜੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ 'ਖੋਜਯੋਗ ਮੋਡ' ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜਣ ਯੋਗ ਵੀ ਹੈ। 'ਪੂਰੇ ਪਾਠ ਖੋਜ' ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਾਰਮੈਟ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ - ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ECI ਦੇ ਕਦਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੋਟਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡੇਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ: 1.1 ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਕਲ/ਗੁਣਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੁਣ ਮਿਤੀ 27 ਸਤੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੁਕਸੀਆਂ/ਗੜਬੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸੋਧ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17, 18] [852-ਏ-ਬੀ, ਸੀ-ਡੀ]

1.2 ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੇਕ ਵੋਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਵੋਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਮਾਮਲਾ

ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਵੋਟਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਨੂੰ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 19]। [852-ਈ-ਐਫ; 853-ਏ-ਬੀ]

1.3 ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਵਿੱਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਵੋਟਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ 'ਟੈਕਸਟ' ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ 'ਫੋਟੋਆਂ/ ਤਸਵੀਰਾਂ/ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ' ਕਿ ਹਰੇਕ ਪੀਡੀਐਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਚਾਹੇ ਉਹ ਖੋਜਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਖੋਜਯੋਗ / ਚਿੱਤਰ ਪੀਡੀਐਫ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟੈਕਸਟ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੀਡੀਐਫ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡੀਐਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਫਾਰਮੈਟ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ 'ਗੂਗਲ ਖੋਜ' ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇਗੀ। ਈ.ਸੀ.ਆਈ. ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ11.2.2.2 ਵਿੱਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਭਾਵ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ 'ਖੋਜਯੋਗ ਪੀਡੀਐਫ' ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ 'ਸਰਚ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੋਡ' 'ਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ'

ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਨਾਲ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੂਰੀ ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ' ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਖੋਜ ਇੰਜਣ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਵਿੱਚ 'ਖੋਜ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਫਰਕ ਪਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 20-22] [854-ਏ-ਈ]

1.4 ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡੀਐਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ /ਫਾਰਮੈਟਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਚਿੱਤਰ-ਓਨਲੀ" ਜਾਂ ਸਕੈਨ ਕੀਤੇ ਪੀਡੀਐਫ- ਐਮਐਫਪੀਜ਼ ਅਤੇ ਆਫਿਸ ਸਕੈਨਰਾਂ 'ਤੇ ਹਾਰਡ ਕਾਪੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕੈਮਰਾ ਚਿੱਤਰ, ਜੇਪੀਜੀ, ਟਿਫ ਜਾਂ ਸਕ੍ਰੀਨਸ਼ਾਟ ਨੂੰ ਪੀਡੀਐਫ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਨੈਪਸ਼ਾਟ ਵਰਗੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ "ਲੌਕ" ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟੈਕਸਟ ਲੇਅਰ ਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਚਿੱਤਰ-ਕੇਵਲ ਪੀਡੀਐਫ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀਆਂ / ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਕੀਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਿੱਤਰ-ਕੇਵਲ PDF ਫਾਇਲਾਂ ਖੋਜਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਖੋਜਯੋਗ ਪੀਡੀਐਫ- ਖੋਜਯੋਗ ਪੀਡੀਐਫ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਪਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟ ਪਰਤ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਈਲਾਂ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੋਜਯੋਗ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 23] [854-ਐਫ-ਐਚ]

1.5 ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜੋ ਖੋਜਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 'ਫੁਲ ਟੈਕਸਟ ਸਰਚ' ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰੜਾ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਕਿਸ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਖੋਜਯੋਗ ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੋਟਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਉਪਾਅ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24] [855-ਏ-ਸੀ]

1.6 ਉਪਰੋਕਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀ 4 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੀਲਡ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਿਰਫ 'ਚਿੱਤਰ ਪੀਡੀਐਫ' ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਜਯੋਗ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬੇਸ਼ਕ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਏਗੀ। [ਪੈਰਾ 25] [855--ਸੀ-ਈ]

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰ. **2002 ਦਾ 1 (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 237: [2002] 3 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 366;** ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1;** ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ , **30 ਅਕਤੂਬਰ, 2017, 2017 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 983 ਵਿੱਚ - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ

(2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ	ਪੈਰਾ 13

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 935

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ

ਨਾਲ

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1000/2018

ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਵਿਵੇਕ ਤਨਖਾ, ਅਨੂਪ ਚੌਧਰੀ, ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਵਰੁਣ ਚੋਪੜਾ, ਨਮਨ ਜੋਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸਿਵਰਾਜਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੰਗੀਤਾ ਜੋਸੀ, ਵਰੁਣ ਤਨਖਾ, ਅਲਜੋ ਕੇ. ਜੋਸਫ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਜੇ. 1. 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 935 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"(a) ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ/ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਫੀਸਦੀ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ VVPAT ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(b) ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੋਟਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1960 ਦੇ ਨਿਯਮ 22(1)(c) ਅਧੀਨ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣਾ।

(c) ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ/ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ VVPAT ਲਈ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਤਰਤੀਬੇ VVPAT ਚੈੱਕ, ਮੌਕ ਪੋਲ ਅਤੇ ਰੀਕਾਊਂਟਿੰਗ, ਥਰਮਲ ਪੇਪਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਪੇਪਰ ਟ੍ਰੇਲਾਂ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ, ਵੀਵੀਪੈਟ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਟ੍ਰੇਲ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਕਸੇ 'ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ EVM ਅਤੇ VVPAT ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ, VVPAT ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ (FLC) ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ; ਅਤੇ

(d) ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੁਕਮ/ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।

2. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਰਾਹਤ 10% ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਰ ਵੈਰੀਫਿਏਬਲ ਪੇਪਰ ਆਡਿਟ ਟ੍ਰੇਲ (VVPAT) ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਫਟ ਕਾਪੀਆਂ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣਾ।

3. 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1000 ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ,2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 935 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਸਥਾਰਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਫਟ ਕਾਪੀਆਂ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ECI' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝਗੜੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ।

5. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵੋਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਨਕਲ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵੋਟਰ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿਤੀ 03 ਜੂਨ, 2018 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸੌਂਪੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 2018 ਲਈ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਕਲੀ, ਦੁਹਰਾਈ, ਕਈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ / ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ 40% ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਨਮ ਸਾਲ 1991-2001 ਵਾਲੇ ਵੋਟਰ/ਵੋਟਰ 2008-2018 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2008-2018 ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਵੋਟਰ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਭਾਵ 1,18,18,290 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਕਿ 2008-2018 ਦੌਰਾਨ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ 1,45,13,404 (40% ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਧਾ) ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਭਾਵ 26.95 ਲੱਖ ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵਾਧੂ ਵਾਧਾ ਅਕਲਪਣਯੋਗ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

6. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਿਤੀ16 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ (AICC) ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਿਤੀ 03 ਜੂਨ, 2018 ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਐਂਟਰੀਆਂ ਸਨ:

“(A) INTRA AC - 9664 ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(B) INTER AC- ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ 8278 ਕੇਸ ਪਾਏ ਗਏ

(c) ਫੋਟੋ ਐਂਟਰੀਆਂ – 2,37,234 ਫੋਟੋ ਐਂਟਰੀਆਂ ਸ਼ੱਕੀ / ਅਸਪਸ਼ਟ/ ਖਾਲੀ ਫੋਟੋਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ”

7. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2018 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ 24 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ 2,37,234 ਫੋਟੋ ਐਂਟਰੀਆਂ ਸ਼ੱਕੀ, ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਫੋਟੋਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕੈਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਵੋਟਰ ਹਨ।

8. ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਗ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ 2016 ਦੇ ਅਧਿਆਏ 11 ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"11.2.2.2 ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਨੂੰ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਉਣਾ: - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਰਾਫਟ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਨੂੰ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵੋਟਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹ ਵੋਟਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਫੋਟੋ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

9. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਚਾਹੇ ਉਹ ਫੋਟੋਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਵੋਟਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ 230 ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਾਲੀ ਕੰਪੈਕਟ ਡਿਸਕ (CDs) PDF ਗੈਰ-ਸੰਪਾਦਨਯੋਗ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡੇਟਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 2013 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਲਈ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵੀ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਵਜੋਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

10. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਈ ਐਂਟਰੀਆਂ/ਵੋਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮਿਤੀ 03 ਜੂਨ, 2018 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ 91 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ 'ਇਨ-ਏਸੀ' ਲਈ 26.76 ਲੱਖ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ 101 ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ 'ਅਪਾਰ ਏਸੀ' ਲਈ 26.74 ਲੱਖ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਤਸਦੀਕ ਵਿੱਚ 23,67,487 ਵੋਟਰ ਮੌਜੂਦ ਪਾਏ ਗਏ 2,34,596 ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 46,859 ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਵੋਟਰ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ 16,675 ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਐਂਟਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 8,728 ਮਾਮਲੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

11. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 19 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਤੋਂ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ 24 ਲੱਖ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਟੋ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ/ ਖਾਲੀ/ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਫੋਟੋਆਂ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ 1,04,284 ਐਂਟਰੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 97,687 ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਫਤਰ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ BLOs) ਦੁਆਰਾ ਘਰ-ਘਰ ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਜੋੜ ਕੇ ਜਾਂ ਹਟਾ ਕੇ ਅਤੇ NSVP ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। CEO ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਜਾਂ ਹੈਲਪਲਾਈਨ ਨੰਬਰ (1950) ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ।

12. ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੋਟਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 11 (C) ਅਤੇ 22 (C) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਖਰੜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਾਪੀਆਂ (ਇੱਕ ਹਾਰਡ ਕਾਪੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲੀ ਪੀਡੀਐਫ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਫਟ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ) ਮੁਫਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੈਰ-ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ/ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ/ਜਨਤਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਿਰਫ 100/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸੀਡੀ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ PDF ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਾਫਟ ਕਾਪੀ (ਵੋਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰ PDF ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਲਈ ਜਨਤਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਮ ਲੋਕ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚਿੱਤਰ ਪੀਡੀਐਫ ਨੂੰ ਕੈਪਚਾ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਰਣਮਾਲਾ, ਅੰਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੱਖਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖੁਦ ਨਕਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 3 ਜੂਨ, 2018 ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਿਤੀ 08 ਜੂਨ, 2018 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਮਿਤੀ 25 ਮਈ, 2018 ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਯਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 03 ਜੂਨ, 2018 ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਿਤੀ 08 ਜੂਨ, 2018 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ 2016 ਦੇ ਅਧਿਆਏ 11 ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਜਿਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੋਜਯੋਗ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਈਸੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਢੁਕਵੀਂ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿੱਜਤਾ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗੈਰ-ਖੋਜਯੋਗ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਤੀ 4 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ **ਕੇ.ਐਸ. ਪੁੱਟਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ**[1] ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

14. ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ PDF ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਚਰਚਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਤ ਹੈ।

15. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 25-30 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਾਖ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 'ਅਸੀਂ ਲੋਕ' ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੰਸਦ ਲਈ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ECI ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 20022 ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ:

---

[1] (2017) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

“105. ... ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

16. ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਸਲ ਵੋਟਰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਪਾਉਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੋਟਿੰਗ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਡੁਪਲੀਕੇਟ, ਜਾਅਲੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਵੋਟਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵੋਟਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਲਈ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਡੁਪਲੀਕੇਟ, ਰੀਪੀਟ ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਸਲ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਕੈਨੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਦਿ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਭੇਜ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਚੀਆਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ / ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ

ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

---

[2] (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 237

17. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

18. ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ19 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਦੀ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਿਤੀ 25 ਮਈ, 2018 ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਕਲ/ਗੁਣਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮਿਤੀ 03 ਜੂਨ, 2018 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਿਤੀ 08 ਜੂਨ, 2018, 15 ਜੂਨ, 2018 ਅਤੇ ਮਿਤੀ 16 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਿਤੀ 31 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੁਣ ਮਿਤੀ 27 ਸਤੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ

ਸਾਰੀਆਂ ਨੁਕਸੀਆਂ/ਗੜਬੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸੋਧ ਅਤੇ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੰਡ ECI 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਨੂੰ PDF ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰੇਕ ਵੋਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸੈਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਵੋਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਵੋਟਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਰੋਲ ਨੂੰ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਉਸ ਅਰਥ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼

ਲਈ ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਤੋਂ 'ਪੂਰੀ ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ' ਦਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵੇਰਵਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਤੀ 20 ਸਤੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ 36 ਵੋਟਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੋ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਤੀ 25 ਮਈ, 2018 ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਠੀਕ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

"ਟੈਕਸਟ ਰੀਟ੍ਰੀਵਲ ਵਿੱਚ **ਪੂਰਨ-ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ** ਇੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ-ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਟੈਕਸਟ ਡੇਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ-ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ ਨੂੰ ਮੈਟਾਡਾਟਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂ

ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਮੂਲ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰਲੇਖ, ਸਾਰ, ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਭਾਗ, ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ-ਸੂਚੀ ਹਵਾਲੇ) ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੋਜ ਇੰਜਣ ਹਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੋਜ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਕਸਟ) 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਆਨਲਾਈਨ ਗ੍ਰੰਥ-ਸੂਚੀ ਡਾਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ-ਟੈਕਸਟ-ਖੋਜ ਤਕਨੀਕਾਂ ਆਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸਾੱਫਟਵੇਅਰ) ਪੂਰਨ-ਟੈਕਸਟ-ਖੋਜ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕੁਝ ਵੈੱਬ ਖੋਜ ਇੰਜਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਲਟਾਵਿਸਟਾ, ਪੂਰੀ-ਟੈਕਸਟ-ਖੋਜ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਇੰਡੈਕਸਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਵੈਬ ਪੇਜਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇੰਡੈਕਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

20. ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੰਡਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਵਿੱਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੀ 'ਸਮੱਗਰੀ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ 'ਫਾਰਮੈਟ' ਨਾਲ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂਅਲ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਤਜਵੀਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਵੋਟਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਉਮਰ ਆਦਿ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਫੋਟੋ। ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: (i) ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ (ii) ਤਸਵੀਰਾਂ / ਫੋਟੋਆਂ / ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੋਟਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ, ਉਮਰ, ਪਤਾ ਆਦਿ (ਭਾਵ 'ਟੈਕਸਟ ਪਾਰਟ') ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਫੋਟੋ (ਭਾਵ 'ਫੋਟੋ/ ਤਸਵੀਰ/ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਭਾਗ') ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਵਿਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਵੋਟਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ 'ਟੈਕਸਟ' ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ 'ਫੋਟੋਆਂ/ ਤਸਵੀਰਾਂ/ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ'। ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਚਾਹੇ ਉਹ ਖੋਜਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਖੋਜਯੋਗ / ਚਿੱਤਰ PDF ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਟੈਕਸਟ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ PDF ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਫਾਰਮੈਟ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ 'ਗੂਗਲ ਖੋਜ' ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇਗੀ।

21. ਸਾਨੂੰ ECI ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਵਿੱਚ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਭਾਵ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ 'ਖੋਜਯੋਗ PDF ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ 'ਸਰਚ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੋਡ' 'ਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

22. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ' ਨਾਲ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੂਰੀ ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ' ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਖੋਜ ਇੰਜਣ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਪੂਰੀ ਟੈਕਸਟ ਖੋਜ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਵਿੱਚ 'ਖੋਜ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਫਰਕ ਪਵੇਗਾ।

23. ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ / ਫਾਰਮੈਟਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:

(i) "ਸਿਰਫ ਚਿੱਤਰ-ਓਨਲੀ" ਜਾਂ ਸਕੈਨ ਕੀਤੇ PDF – MPFs ਅਤੇ ਆਫਿਸ ਸਕੈਨਰਾਂ 'ਤੇ ਹਾਰਡ ਕਾਪੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਕੈਮਰਾ ਚਿੱਤਰ, jpg, ਟਿਫ ਜਾਂ ਸਕ੍ਰੀਨਸ਼ਾਟ ਨੂੰ ਪੀਡੀਐਫ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਨੈਪਸ਼ਾਟ ਵਰਗੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ "ਲੌਕ" ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟੈਕਸਟ ਲੇਅਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚਿੱਤਰ-ਕੇਵਲ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਕੈਨ ਕੀਤੀਆਂ / ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਕੀਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਿੱਤਰ-ਕੇਵਲ PDF ਫਾਇਲਾਂ ਖੋਜਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ, ਖੋਜਿਆ ਜਾਂ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ii) ਖੋਜਯੋਗ PDFs- ਖੋਜਯੋਗ PDF ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਪਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟ ਪਰਤ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ PDF ਫਾਈਲਾਂ ਅਸਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਵੱਖਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੋਜਯੋਗ PDF ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟ ਦੀ ਚੋਣ, ਖੋਜ, ਅਤੇ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

24. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਟੈਕਸਟ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜੋ ਖੋਜਯੋਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 'ਫੁਲ ਟੈਕਸਟ ਸਰਚ' ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਕਿਸ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਖੋਜਯੋਗ ਪੀਡੀਐਫ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਡਰਾਫਟ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੋਟਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਿੰਗ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਉਪਾਅ ਕਰੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

25. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਖੰਡ 11.2.2.2 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿਤੀ 4 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੀਲਡ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਿਰਫ 'ਚਿੱਤਰ ਪੀਡੀਐਫ' ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੋਣ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਜਯੋਗ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬੇਸ਼ਕ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਏਗੀ।

26. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ/ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10% ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀਵੀਪੈਟ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮ 56(d) ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ

ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ **ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ**[4] ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਮਿਤੀ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (a) ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (b) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਵੇਕ ਤਨਖਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (c) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ. ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

---

[4] ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਨੂੰ 2017 ਦੇ WP (c) No. 983 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ

ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੋਲਿੰਗ ਬੂਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੋਲਿੰਗ ਬੂਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਕੈਮਰੇ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਡਿਸਪਲੇ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਪੋਲਿੰਗ ਬੂਥ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੋਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (d) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

27. ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 20175 ਦਾ W.P. (c) No. 1012 ਹੈ ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 20 ਨਵੰਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਦਾਇਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

28. 2017 ਦੇ W.P. (c) No. 983 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 30 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਹਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ।

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੈ।

---

5 ਮਨੂਭਾਈ ਚਾਵੜਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

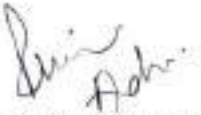

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi